

โครงการสำรวจสภาพเศรษฐกิจและสังคมภาคใต้

ศูนย์วิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

1. หลักการและเหตุผล

ลักษณะพิเศษทางเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมวัฒนธรรมภาคใต้เป็นประเด็นที่ท้าทายการศึกษา ที่ผ่านมายังไม่มีใครสามารถศึกษาและหาข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่ออธิบายลักษณะสังคมเศรษฐกิจของจังหวัดภาคใต้ได้ การทำความเข้าใจภาพรวมเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมภาคใต้เป็นสิ่งที่ยากลำบากเนื่องจากพื้นที่ภาคใต้ มีความหลากหลายทางด้านภูมิศาสตร์ การผลิต และสังคมวัฒนธรรม นอกจากนี้แล้ว ยังเป็นเรื่องยากในแง่เทคนิควิธีการศึกษาและต้นทุนการดำเนินการเพราะจังหวัดภาคใต้มีอยู่ 14 จังหวัด สภาพภูมิศาสตร์และระบบนิเวศก็มีความแตกต่างกันทั้งชายฝั่งทะเลอ่าวไทยและอันดามัน พื้นที่ป่าเขาและที่ราบ ขอบทะเลชายฝั่ง ป่าดงดิบ ป่าชายหาดและป่าพรุ เกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การสำรวจในวงกว้างให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ในระยะเวลาอันสั้นให้ได้ข้อมูลครบถ้วนจึงเป็นเรื่องยากและต้องอาศัยต้นทุนสูง

ในปี พ.ศ. 2543 และ 2544 ศูนย์วิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ร่วมกับสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) และสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพมหานครและภูมิภาค ได้แก่ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์การแพทย์และสถาบันวิจัยสังคมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักวิจัยเอแบค-เคเอสซี มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ทำการสำรวจข้อมูลประชากรทั้งประเทศ ภายใต้ชื่อ “โครงการประมาณการจำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในประเทศไทย” โดยได้รับเงินทุนสนับสนุนจากสำนักงานงบประมาณความช่วยเหลือป้องกันและปราบปรามยาเสพติด สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐอเมริกาประจำประเทศไทย สมาคมป้องกันปัญหาจากสุราแห่งประเทศไทย และสำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.) ในกระบวนการวิจัยก็ได้รับความร่วมมือจากสำนักงานสถิติแห่งชาติในการวางแผนและออกแบบสูตรตัวอย่าง การศึกษาครั้งนี้ นับเป็นประตูแห่งโอกาสที่เปิดกว้างให้นักวิจัยของศูนย์วิจัยฯได้เข้าไปในชุมชนภาคใต้ในขอบเขตที่กว้างขวางอย่างไม่เคยมีมาก่อน ในการสุ่มเลือกพื้นที่และจำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาระดับภาค

สำหรับการศึกษาคู่ครัวเรือนในภาคใต้นั้น ทางสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้คัดเลือกพื้นที่ศึกษา 8 จังหวัดจาก 14 จังหวัด อันประกอบไปด้วย ส่วนภาคใต้ตอนบน ได้แก่ จังหวัดระนอง

พังงา สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดตรัง สงขลา ปัตตานีและยะลา ในการเลือกครัวเรือนตัวอย่างภาคใต้นั้น สำนักงานสถิติแห่งชาติได้เลือกชุมชุมอาคารตัวอย่างในเขตเทศบาล 65 หน่วย และหมู่บ้านตัวอย่างนอกเขตเทศบาล 65 หน่วย รวมเป็น 130 หน่วยพื้นฐาน ในแต่ละหน่วยชุมชุมหรือหมู่บ้านที่เลือก จะต้องเก็บข้อมูลหน่วยละ 24 ครัวเรือน จำนวนครัวเรือนตัวอย่างในภาคใต้ 3,120 ครัวเรือน

เพื่อใช้โอกาสนี้ในการพัฒนางานวิจัยและการสร้างระบบฐานข้อมูลภาคใต้เป็นครั้งแรก ศูนย์วิจัยจึงได้ริเริ่มโครงการสำรวจสุขภาพเศรษฐกิจและสังคมภาคใต้ โดยอาศัยกรอบการดำเนินงานสำรวจครัวเรือนเพื่อประมาณการผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด แต่ได้เพิ่มแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพรายได้ รายจ่าย การออมและหนี้สินของครัวเรือนภาคใต้เข้าไปในแบบสอบถามมาตรฐานที่ใช้ในโครงการประมาณการยาเสพติดดังกล่าว

2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

- 2.1 สำรวจสภาพรายได้ รายจ่าย การออมและหนี้สินของครัวเรือนภาคใต้อย่างกว้างขวางและอย่างเป็นระบบเป็นครั้งแรก
- 2.2 สร้างฐานข้อมูลสังคมเศรษฐกิจของครัวเรือนและชุมชนในภาคใต้
- 2.3 ทำรายงานสรุปสภาพทั่วไปทางสังคมเศรษฐกิจของครัวเรือนและชุมชนในภาคใต้ (Profile of the South)

3. ขอบเขตการศึกษา

ข้อมูลจากการศึกษานี้ จะเป็นหน่วยระดับชุมชนหรือชุมชุมอาคาร และระดับครัวเรือน ตัวอย่างของพื้นที่ที่ศึกษาจำนวน 8 จังหวัดจากการสุ่มเลือก 14 จังหวัด อันประกอบไปด้วย ส่วนภาคใต้ตอนบน ได้แก่ จังหวัดระนอง พังงา สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่ จังหวัดตรัง สงขลา ปัตตานีและยะลา ในการเลือกครัวเรือนตัวอย่าง สำนักงานสถิติแห่งชาติได้เลือกชุมชุมอาคารตัวอย่างในเขตเทศบาล 65 หน่วย และหมู่บ้านตัวอย่างนอกเขตเทศบาล 65 หน่วย รวมเป็น 130 หน่วยพื้นฐาน (รายละเอียดของหน่วยพื้นฐาน คู่มือบัญชีรายชื่ออาคารชุมชุมตัวอย่าง) ในแต่ละชุมชุมอาคาร/หมู่บ้านตัวอย่าง ได้ดำเนินการสุ่มครัวเรือนตัวอย่าง ชุมชุมละ 24 ครัวเรือน จะได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งสิ้น 3,120 ครัวเรือน

4. ลักษณะของข้อมูล

ข้อมูลประกอบด้วยประเด็นเนื้อหาเกี่ยวกับสภาพรายได้ รายจ่าย การออมและหนี้สินของครัวเรือนในชุมชนภาคใต้ โดยประเมินจากหัวหน้าชุมชน/ผู้นำชุมชนเฉพาะนอกเขตเทศบาล จำนวน 65 ชุมชน และประเมินจากหัวหน้าครัวเรือน/ตัวแทนครัวเรือน จำนวน 3,120 ครัวเรือน

ฐานข้อมูลชุดนี้ ประกอบด้วย

- แฟ้มข้อมูลแบบหัวหน้าชุมชน
- แฟ้มข้อมูลแบบหัวหน้าครัวเรือน
- ตัวอย่างแบบสอบถาม
- เอกสารโครงการ

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ศูนย์วิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน
แบบสอบถามรายได้ รายจ่าย การออมและหนี้สินของครัวเรือน
(สัมภาษณ์เฉพาะหัวหน้าชุมชน/ผู้นำชุมชน)

ชื่อชุมชน/หมู่บ้าน/หมายเลข ED.....

จังหวัด..... อำเภอ..... หมู่ที่.....

1. จำนวนครัวเรือน(โดยประมาณ).....ครัวเรือน
2. จำนวนประชากร(โดยประมาณ).....คน
3. โครงสร้างพื้นฐาน
 - 3.1 ชุมชนนี้อยู่ห่างจากถนนลาดยาง/คอนกรีตกี่กิโลเมตร.....กม.
 - 3.2 ชุมชนนี้อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอกี่กิโลเมตร.....กม.
 - 3.3 ชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนใช้เวลาเท่าไร ในการไปถึงโทรศัพท์ที่ใกล้ที่สุด (ตอบได้เพียง 1 ข้อ)

..... (1) มีโทรศัพท์ใช้เกือบทุกครัวเรือน (5) 31 – 40 นาที
..... (2) 1 – 10 นาที (6) 41 – 50 นาที
..... (3) 11 – 20 นาที (7) 51 – 60 นาที
..... (4) 21 – 30 นาที	
 - 3.4 สัดส่วนร้อยละของครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ (โดยประมาณ).....%
 - 3.5 สัดส่วนร้อยละของครัวเรือนที่มีน้ำประปาใช้ (โดยประมาณ).....%
 - 3.6 มีสถานีอนามัยในชุมชนหรือไม่(1) มี(2)ไม่
 - 3.7 มีโรงเรียนในชุมชนหรือไม่(1) มี(2)ไม่
4. การดำรงชีวิตหลักๆของผู้ชายในชุมชนคืออะไร (สัดส่วนโดยประมาณของอาชีพหลัก 3 อันดับแรก)

(อันดับ 1) อาชีพ/งาน.....	คิดเป็นสัดส่วน.....%
(อันดับ 2) อาชีพ/งาน.....	คิดเป็นสัดส่วน.....%
(อันดับ 3) อาชีพ/งาน.....	คิดเป็นสัดส่วน.....%
อาชีพ/การงานอื่นๆ.....	
5. การดำรงชีวิตหลักๆของผู้หญิงในชุมชนคืออะไร (สัดส่วนโดยประมาณของอาชีพหลัก 3 อันดับแรก)

(อันดับ 1) อาชีพ/งาน.....	คิดเป็นสัดส่วน.....%
(อันดับ 2) อาชีพ/งาน.....	คิดเป็นสัดส่วน.....%
(อันดับ 3) อาชีพ/งาน.....	คิดเป็นสัดส่วน.....%
อาชีพ/การงานอื่นๆ.....	
6. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านมีระดับความเป็นอยู่อย่างไร เมื่อเทียบกับชุมชนอื่นๆในตำบล

.....(1) แย่มาก(4) ดีกว่าชุมชนอื่น
-----------------	--------------------------

.....(2) ยากจน(5) ดีกว่าชุมชนอื่นมาก
(3) ปานกลาง

ตัวอย่างแบบสอบถาม

ศูนย์วิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน
 แบบสอบถามรายได้ รายจ่าย การออมและหนี้สินของครัวเรือน
 (สัมภาษณ์เฉพาะหัวหน้าครัวเรือน/ตัวแทนครัวเรือน)

1.แหล่งที่มาของรายได้ครัวเรือน(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(ใส่หมายเลข 1 หน้ากิจกรรมที่มีรายได้มากที่สุด หมายเลข 2 และ 3 ตามลำดับ)

- นาข้าวบาท/ปี
- สวนยางบาท/ปี
- สวนผลไม้บาท/ปี
- พืชไร่บาท/ปี
- เลี้ยงสัตว์บาท/ปี
- ค้าขายบาท/ปี
- ช่างราชการบาท/ปี
- รับจ้างบาท/ปี
- ประมงบาท/ปี
- อื่นๆ(ระบุ)บาท/ปี

2.รายจ่าย/ค่าใช้จ่ายสำคัญของครัวเรือน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

(ใส่หมายเลข 1 หน้ากิจกรรมรายจ่ายมากที่สุด หมายเลข 2 และ 3 ตามลำดับ)

- ลงทุนในการผลิตบาท/ปี
- ค่าใช้จ่ายประจำวันบาท/ปี
- ค่าเช่าเรี่ยนบุตรบาท/ปี
- ค่าใช้จ่ายยามเจ็บป่วยบาท/ปี
- รายจ่ายกิจกรรมสังคมบาท/ปี
- จ่ายหนี้สิน/ผ่อนสินเชื่อบาท/ปี
- ค่าใช้จ่ายอื่นๆบาท/ปี

3.ความเพียงพอของรายได้ เมื่อเทียบกับรายจ่าย

.....(1) เหลือเก็บ(2) เพียงพอ(3) ไม่เพียงพอ

4.มีเงินออม.....บาท

5. มีที่ดิน.....บาท